

چهلّم فاجعه قم نشان دهنده اتحاد و یکپارچگی مردم

۲۹ بهمن ۱۴۰۲ ساعت ۹:۲۹

روز ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ اهمیت خاصی در تاریخ انقلاب اسلامی دارد چرا که زنجیره‌ای از اتفاقات بعدی را به دنبال داشت که نهایتاً به سقوط رژیم پهلوی منجر گردید.

در روز ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۶ مراسم چهلّم شهدای ۱۹ دی قم، که در اعتراض به مقاله‌ی روزنامه‌ی اطلاعات به شهادت رسیده بودند، در سراسر کشور برگزار گردید. به گفته‌ی اسناد ساواک، یکی از دغدغه‌های رژیم پهلوی مقابله با برگزاری مراسم یادبود این حادثه در سراسر کشور بوده است. در این روز اتحاد و یکپارچگی مردم معتقد ایران اسلامی، رژیم پهلوی و حامیان غربی آن را دچار بهت و سردرگمی کرد. روز ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ اهمیت خاصی در تاریخ انقلاب اسلامی دارد چرا که زنجیره‌ای از اتفاقات بعدی را به دنبال داشت که نهایتاً به سقوط رژیم پهلوی منجر گردید. در همین روز امام خمینی (ره) در بیانیه‌ای چهلّم شهدای قم را تسلیت گفتند. سندی که در ادامه ارائه شده است، مجموعه گزارش‌های ساواک در شهرهای مختلف راجع به این روز را نشان می‌دهد.

وقایع و حوادث اخلا لگرنه در نقاط مختلف کشور مناسبت چهلمین روز

کشته شدن چند تن از اخلا لگران در شهرستان قم

متعاقباً انتشار اعلامیه های آیات و عروس از روحیه درین حوزه علمیه قم و اعلام تعطیل عمومی
روز ۲۹/۱۱/۳۶، ابراطین مذ هبی در روحانین افراطی تلاشهایی در جهت تبعیض از
اعلامیه های آیات و روحانین مورد بحث بعمل آوردند که در نتیجه در بعضی از نقاط کشور
حوادث اخلا لگرنه ای موقوع پیوست و مهمترین این وقایع در شهر تبریز اتفاق افتاد .
اخلا لگران با برپا کردن تظاهرات خیابانی در تبریز، تعدادی از سینماها و شعب بانکها
و برخی دیگر از تاسیسات راه آتش کشیدند (مراتب قبلا باستحضار رسیده است) .
از ساعت ۱۳۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ تا ساعت ۱۳۰۰ روز ۳۰/۱۱/۳۶ در پی آمد
حوادث مذکور، وقایع زیر در نقاط مختلف کشور اتفاق افتاده است :

۱- استان آذربایجان شرقی :

تظاهرات اخلا لگرنه افراطین مذ هبی که از ساعت ۱۰۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ آغاز گردیده
بود، تا ساعت ۱۲۳ همان روز ادامه داشته که در این تظاهرات قریب ۱۴۰ سباب
مفاز، سینما، شعبه بانک و تاسیسات دیگر و همچنین تعداد قابل توجهی خود روه های
شخصی توسط اخلا لگران بماتش کشیده شده و خساراتی بانها وارد گردیده است .
در نتیجه اخلا لگرهای فوق و دیگرهای اخلا لگران با مامورین انتظامی تاکنون شش نفر از
اخلا لگران کشته شده و ۱۲۵ نفر نیز مجروح و تعداد ۲۱۰ نفر دستگیر گردیده اند .
در جریان این اخلا لگرها شش نفر از مامورین انتظامی از جمله دو افسر ملیس مجروح شده اند .
اهم وقایع بعد از ظهر روز ۲۹/۱۱/۳۶ در شهر تبریز شرح زیر بوده است :

الف - اخلا لگران شیشه های میهمان سراي شاه عباس را در چهارراه آبرسانی شهر تبریز
شکستند .

از طریق شورای هماهنگی استان برای مراقبت از میهمان سراي مذکور که محل اقامت تعدادی از
از خارجیان شاغل در کارخانه ماشین سازی تبریز است، اقدامات مقتضی معمول گردیده است .
ب - حدود ۵۰۰ نفر از اخلا لگران در قرائنک واقع در نزدیکی کارخانه ماشین سازی تبریز
اجتماع کردند و چون احتیال داده شده، بکارخانه حمله و ایجاد آتش سوزی کنند ،
از طریق شورای مذکور اقدامات جهت حفاظت از کارخانه بعمل آمده است .

ر - اخلاکگران سه شعبه بانک صاد را ت را آتش زده و همیشه های یک شعبه دیگر را شکسته اند .

ت - عده از اخلاکگران خانه در شرکتی ایران و آمریکا در خیابان پهلوی - شهر تبریز - حمله و همیشه های آنرا شکسته اند .

ث - شعبه بانک بازرگانی واقع در خیابان فردوسی آتش زده شده است .

ج - کیوسک پلیس در چهارراه شهنشاه تبریز شکسته شده است .

چ - کیوسکهای تلفن هموسی از باغ گلستان تا چهارراه شهنشاه تبریز شکسته شده است .

ح - همیشه های ساختمانها بخندگر در خیاطی هسکوارنا شکسته شده است .

خ - همیشه های ساختمان نمایندگی تلویزیون فیلیپس در خیابان پهلوی شهر تبریز شکسته شده است .

د - سینماهای متروپل و کریمستان شهر تبریز آتش زده شده است .

ذ - همیشه های سینماهای شهرزاد ، دیانا و ایران شکسته شده است .

ر - یک دستگاه اتوبوس سوط بشرکت کانادا را آتش زده شده است .

ز - کالا های یکباب مغازه مشرفی در شهر تبریز تاراج گردیده است .

ژ - همیشه های چهارباب مغازه ساندویچ فروشی در شهر تبریز شکسته شده است .

س - همیشه های تعدادی از فروشگاههای بزرگ شهر تبریز شکسته شده است .

ش - همیشه های باشگاه ورزشی حزب رستاخیز ملت ایران در خیابان پهلوی شکسته شده است .

ص - همیشه های بانک پارس در خیابان پهلوی شکسته شده است .

ض - بیش از ۳۰ دستگاه پارکومترهای نصب شده در خیابان تربیت کشته شده است .

ط - همیشه های انستیتوت تکنولوژی بازرگانی شهر تبریز شکسته شده است .

ظ - دو دستگاه اتوبوس مخصوص حمل زبانه در خیابان تربیت شهر تبریز آذگون شده است .

ع - ساختمانی در جنب کلانتری ۶ با آتش کشیده شده که بکس سوخته است .

غ - گنجه شمارهای انقلاب شاه و ملت که در میدان گلستان نصب شده بود شکسته شده است .

ف - شش دستگاه اتوبوس در راهبرکذ نتری ۶ شهر تبریز آتش زده شده است .

سری

-۲۴-

۳۲۰

ق - شیشه های هتل پارک و کارون شکسته شده است .

ک - خدود . . . نفرات تظاهرات کنندگان به شرکت تعاونی شهروروستا در خیابان بهار حمله و تالاهای آن را غارت کرده اند .

گ - اخلا لگران تابلومای را حتمائی و رواندگی و کیوسکهای تلغن خیابان فردوسی را خرد کرده اند .

ل - در بعد از ظهر روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ متعاقب اوج گرفتن تظاهرات اخلا لگران - افراطیون مذ هسی در شهر تبریز ، تعدادی از روحانیون سرشناس تبریز با آیت اله سید کاظم شه محمد اری در رقم تماس گرفته اند و به نقل از اظهارات آیت اله مذکور اعلامیه ای به - مضمون زیر تهیه کرده اند :

* بسمه تعالی : بمقتضای دستور تلفنی که هم اکنون از ناحیه مبارکه مرجع عالیقدر حضرت آیت اله العظمی آقای شه محمد اری مخابره شده ، اهالی آذربایجان را طبق اعلامیه ای که سابقا منتشر نمودند دعوت به سکوت و آرامش نمودند . بهترین مغازه ها و عبادت آرا را به معنای پشتیبانی از حوزه علمیه است ، هرگونه اظهار تشنج و تظاهرات زیان بار جایز نیست . لذا با تشکر از احساسات حقیقی مردم آذربایجان مخصوصا تبریزه لازم است عموم مردم از این ساعت در منازل خود باشند و اجازه ندهند که از پشتیبانی بی آلا بهش دینی مردم سوء استفاده شود و از فردا بازار را با روبرو مشغول زندگی آرام خود باشند . از خداوند متعال موفقیت شماراد ر راه اهداف عالی اسلام خواستاریم *

با اقداماتی که انجام گرفته اعلامیه مذکوره تعداد زیاد تکثیر و شب هنگام و با صدای روز ۳۰ / ۱۱ / ۳۶ در نقاط مختلف شهر تبریز پخش و العاق گردیده است .

م - روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ افراد ناشناسی شیشه های شعبه بانک صادرات با چسبی از توابع شهرستان مرند را شکسته و ستواری شده اند .

آخرین خبر رسیده از تبریز در ساعت ۱۳۰۰ گویا است که بازار این شهر کماکان تعطیل و تعدادی از مغازه های خیابانها باز شده و اوضاع شهر بطور کلی آرام است .^۲

۲ - شهرستان قم :

بد نهال مجلس ختمی که صبح روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ با شرکت آیات و روحانیون سرشناس حسینیه علمیه قم بمناسبت چهلمین روز نشسته شدن چند تن از اخلا لگران در مسجد اعظم قم برگزار

.....

گردید و بنا بر توافق قابل توجهی پایان یافت ، و قایم زبرد شهرتم اتفاق افتاد است :

الف - از ساعت ۱۵۳۰ روز ۳۶/۱۱/۲۹۹۰ طلاب علوم دینی و اقرا طهرین مذ هبی بتدریج در مسجد اعظم شهرتم اجتماع و بدان شماره های د- میهنی مبارکرت کرد ماند .

شور
معلم
نام ای دفتر تابه

در ساعت ۱۷۰۰ که جمعیت حاضر در مسجد قریب ۵ هزار نفر بوده ، در ونفراز وعظ نام ای دفتر تابه

انگیزیم
توجه شود

افراشی در بالای شهر مطالبی در مورد : ایزات جامعه روحانیت و واصله ۱۵ خرداد سال ۲۵۲۲ ایراد و در خلال گفته های خود از افراد بکه با مداخله در راه دین و حق میسازد میکنند ، بعنوان مجامدین راه حق نام برده و سپس مطالبی را بشرح زیر قرائت که جمعیت حاضر آن را ناثمد کرده اند :

در کار دیده

(۱) اجتماع مردان مذ هبی نم جواب دندان نشستی برای استعمارگران است .

(۲) این اجتماع پاسخی است برای آنهاییکه به مالقب استعمار سپاه داد هاند .

(۳) این قیامی است ملی که گنیه شهرستانها در آن شرکت نمود هاند .

(۴) هر کس شهادت هداز دسته مخالفین است ، مرگ بر شعارد هندگان .

(۵) آیات و روحانیونی که از قم ، تبریز و مشهد بشهرستانهای دیگر تبعید شده اند ، با پستی مراجعت نمایند . زیرا آنها در راه دین و حق تبعید شده اند .

(۶) آیت اله خمینی باید به ایران برگردد .

(۷) مدرسه فیهیه باید باز شود .

(۸) علت تعطیل دانشگاهها باید روشن کرد .

ب - ساعت ۲۰۰۰ روز ۳۶/۱۱/۲۹۹۰ حدود ۲۰۰ نفر از طلاب علوم دینی ضمن حرکت

در خیابان محمد رساشاه شهرتم ، چند جام از شیشه های بانک عمران واقع در این خیابان

را شکسته و قصد انجام اغلالگرهای وسیعتری را داشته اند که با حالت مامورین انتظامی

متفرق گردید هاند .

۲- شهرگان :
متنابق مجلس تذکری که با حضور قریب ۱۵ هزار نفر در صبح روز ۳۶/۱۱/۲۹۹۰ بنا سمیت

چهلمین روز گذشته شدن تعدادی از احلال لکران در یکی از مساجد شهرگان شان برگزار گردید ،

در ساعت ۱۵۰۰ همان روز نیز مجلس تذکری بگری با شرکت حدود ۱۵ هزار نفر از مردم

کاشان در یکی از مساجد تشکیل گردید و در ونفراز وعظ مطالب تحریک آمیزی در مورد و نایم

شهر / ...

شهرقم ایراد کرده اند و در خاتمه سخنرانی خود، مواردی را که از طرف مناظ در مجلس منعقد در ساعت ۱۵۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ در مسجد اعظم شهرقم قرائت شده، اعظم و جمعیت آن را تأیید کرده است.

۴- استان مازندران:

الف - روز ۲۹/۱۱/۳۶ اغلب بازاریان شهر با بل بناسبت چهلمین روزگشته شد. چند تن از اخلا لگران، مفازه های خود را تعطیل کرده بودند، با اقداماتی که در جهت شناسائی افرادیکه با تهدید و مرامجه به بازاریان موجبات تعطیل مفازه های آنها را فراهم کرده بودند، بعمل آمده پنج نفر از محرکین شناسائی و توسط مامورین انتظامی دستگیر و تحقیقات از آنان در جریان است تا پس از تکمیل پرونده بهرای رسیدگیهای قانونی به دادسرای شهرستان با بل اعزام شوند!

ب - ساعت ۱۹۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ حدود ۱۵۰ نفر که صورتهای خود را با نقاب پوشانده و چوب دستی و سنگ بهمراه داشته اند، در چند خیابان شهر با بل - تظاهرات اخلا لگرانیه مبادرت کرده اند و شمارهایی بطرف اری از روح اله خمینی و طیمه مقامات عالیه مملکتی داده اند. تظاهر کنندگان در مسیر حرکت خود با پرتاب سنگ چند جام ارزشمند های بانک صادرات را شکسته که با دخالت مامورین انتظامی و نفرات آنها دستگیر و پرونده اتهامی آنان به دادسرای شهرستان با بل ارسال شده است.

پ - بنا به تصمیم چند تن از روحانیون شهر گرگان قرائت بوده بناسبت چهلمین روزگشته شدن چند تن از اخلا لگران شهرقم، پیش از ظهر روز ۳۰/۱۱/۳۶ مجلس تذکر در مسجد جامع گرگان برگزار کرد. باین منظور از اهالی شهر گرگان و بخشهای تابع آن به ویژه علی آباد گرگان برای شرکت در مجالس مذکور دعوت بعمل آمده بود. چون افراد مورد بحث برای برگزاری مجلس مذکور از شهر بانی منطقه اجازه نگرفته بودند لذا از برگزاری مجلس مذکور جلوگیری گردیده است.

۵- استان سنبلان:

الف - صبح روز ۲۹/۱۱/۳۶ که مفازه های تعدادی از کسبه شهرهای مازندران و امغان، شامشود و ورآمین بناسبت چهلمین روزگشته شدن چند تن از اخلا لگران تدبیر شده بود، در بعد از ظهر با زود رشهرهای مازندران و امغان نیز مجالس تذکر برگزار

گردید / . . .

گردیده است .

مامورین انتظامی در امان وورامین و ونفر راد رحمن توزیع اعلامیه دستگیر کرده اند .
 ب - روز ۱۱ / ۱۱ / ۳۶ اعلامیه هاشم در رود سن و آملی توزیع گردید . و از مردم دعوت شد در مراسم چهلمین روزگشته شدگان به تم عزیمت نمایند . کسبه رود سن و آملی مبارزه های خود را در روز مذکور تشنه و تمداد ایاز آنها به قید عزیمت کرده اند .

۶- استان زنجان :

بدن سال تعطیل بازار زنجان در صبح روز ۲۹ / ۱۱ / ۳۶ بازار این شهر بعد از ظهر نیز تعطیل بوده و در ساعت ۱۰۰۰ مجلس ترحیمی به مناسبت وقایع و بلاء شهر قم در یکی از مساجد شهر زنجان برگزار گردیده است .

در پایان مجلس مذکور شخصی بنام حسینعلی بهرامی - پشم فروش از من جمعیت به احوالته و گفته :

"زندگی ما در دوره یاد ارزش ندارد . باید قیام کرد"

نامبرده توسط مامورین انتظامی دستگیر و رحمن بازرسی قطعه کاغذ همراه خود را که روی آن مطالبی شبه مقامات عالیه ملکتی نوشته شده بود ، بلعیده و در ادامه بازرسی بکبرک اعلامیه آیت اله شریعتی از وی بدست آمده است . مشارالیه در تحقیقات گفت نامه اهانت آمیز را شخص دیگری نوشته و به او داده که این شخص نیز توسط مامورین انتظامی دستگیر و پرونده آنها برای تسلیم به داد سرای شهرستان زنجان تنظیم گردیده است .

۷- شهرستان قزوین :

فعالیتها و اقدامات افراطیون مذکور به مناسبت چهلمین روزگشته شدن چند تن از اخلا لگران ، در شهر قزوین بشرح زیر بوده است :

الف - روزهای ۲۷ و ۲۸ / ۱۱ / ۳۶ پنج نفر که قصد داشتند اعلامیه سای مسقط به آيات و روحانیون حوزه علمیه قم را در شهر توزیع و پخش نمایند ، توسط مامورین انتظامی دستگیر و ۱۱ برگه از اعلامیه سای مورد بحث از آنها کشف و ضبط گردیده است .

ب - روز ۱۱ / ۱۱ / ۳۶ امامان جماعت شهر قزوین از برگزار نماز جماعت خود داری کرده اند .

پ - روز ۱۱ / ۱۱ / ۳۶ بنفرتی حدود ۱۰۰ برگه اعلامیه آيات و روحانیون قم را به همراه

داشته ...

سمری

-۲۶-

۳۲۰

داشته توسط مامورین انتظامی تعقیب ولی با بر زمین انداختن اعلامیه ها، متواری گردیده است.

ت - روز ۲۹/۱۱/۳۶ در بوند اعلامیه آیت انه سید کاظم شریعتی از روی در مورد حوادث شهر قم در روی در بوند ورودی مسجد بخش آبیک نصب گردیده و نوار سخنرانی تحریک آمیز یکی از روحانیون نیز بخش گردیده که مسئول مسجد توسط مامورین انتظامی دستگیر شده است.

۸- استان خراسان :

در بعد از ظهر روز ۲۹/۱۱/۳۶ در شهر مشهد غیر از یک مورد اتفاق قابل توجهی رخ نداده است.

ساعت ۱۴:۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ تعدادی زن چادری در حالیکه پرچم سفید رنگی را که روی آن عبارت "چهلمین روز شهادت مسلمانان قم را تسلیت میگوئیم و اعمال آنان را تائید میکنیم" نوشته شده بود، با خود حمل و از یکی از خیابانهای شهر مشهد که به حسن حضرت امام رضا (ع) منتهی میشود، وارد صحن شده اند که با مشاهده مامورین انتظامی ضمن بجای گذاردن پرچم متواری گردیده اند.

۹- شهرستان خرم آباد :

با وجود تلاشهایی که عدوهای از افراطیون مذسبی برای تعطیل بازار شهر خرم آباد و برپا کردن تظاهرات در روز ۲۹/۱۱/۳۶ بعمل آورده بودند، معضلات اقاماتی که معمول گردید از انجام فعالیتهای فوق جنوگهری فقط حدود ۲۵ نفر از طلاب مدرسه علمیه خرم آباد مجلس ترحیمی در مدرسه مذکور برپا کردند و آنند که در این محل آیاتی از کلام الله مجید قرائت گردیده است.

۱۰- تهران :

الف - با وجود تلاشهای افراطیون مذسبی برای تعطیل بازار تهران در روز ۲۹/۱۱/۳۶ قسمت عمده بازار مذکور باز بوده، ولی اغلب مغازه های بازار شمیران بسته و عده ای از نسجه شهر کرج که در سطح مغازه های خود را تعطیل کرده بودند، در بعد از ظهر مغازه های خود را باز و بنا بر مشغول شده اند.

ب - از ساعت ۰۹:۳۰ تا ۱۱:۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ مجالس ترحیمی به مناسبت چهلمین

روز / ۰۰۰

سمری

روزگشته شدن اخلا لگران قم در مساجد چهارصد دستگاهه ، جامع ، صاحب الزمان ، صفادرتپهرا
و همچنین حصارک کرج تشکیل کرده و در این مجالس صرفاً به قرائت آیاتی ارزشمند الهی و مجید
اکتفا شده است .

پ - از ساعت ۱۸۰۰ الی ۲۰۰۰ روز ۲۹/۱۱/۳۶ مجلس ترحیمی با شرکت قریب ۸۰۰ نفر
به مناسبت چهلمین روزگشته شدن اخلا لگران شهرتم ، در مسجد نعت تجویزش برگزار کرده است .
در ابتدای مجلس آیاتی از کلام اله مجید قرائت شد و سپس شیخ مصطفی ملکی ، امام جماعت مسجد
مذکور طی سخنانی جوانان راه اتحاد و یگانگی و احترام به جامعه روحانیت دعوت کرده است .
ناظر به قانون اساسی ایران و حمایت روحانیت از آن اشاره کرده و مدعی شده دولت مسئول
بسیاری از نخبی های مراکز عالی آموزشی است .

وی آنگاه به مطالب روزنامه های اطلاعات و کیهان اشاره کرده و گفته ، در آنها مطالب خلاف واقع
علیه مرجع عالیقدر " حضرت آیت اله خمینی " نوشته شده است .

در هنگام عنوان نام خمینی توسط ناطق ، جمعیت حاضر صلوات فرستاده است .

نامبرده در سخنانی سخنرانی خود از آیات حوزه علمیه قم به خاطر انتشار اعلامیه بمناسبت چهلمین
روزگشته شدگان تجلیل کرده و اظهار داشته :

تنها راه رسیدن به هدف قیام است . با اتحاد و اتفاق میتوان به آرزوهای خود رسید .

۱ - استان سیستان و بلوچستان :

روز ۲۹/۱۱/۳۶ شیخ محمد کفمی یکی از روحانیون سرشناس شهرستان زاهدان به علت حوادث
در پیام شهرتم ، از برگزاری نماز جماعت ظهر در مسجد جامع خود داری ، لکن نماز جماعت مغرب و
عشاء را برگزار کرده است .

در روز مذکور کتبه منازعه های شهرستان زاهدان باز بوده است .

ارزیابی خبر:

خبر صحت دارد .

اقدامات انجام شده :

مراتب به نخست وزیر اعلام گردیده است .

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/49818/چهل-چهارم-نشانه-فاجعه-چهل-49818>